ten is in publicaties over de aftakeling van het Sovjet-Rijk.
Jan van Oudheusden

OUDHEID

J. Chadwick, *Lineair B en verwante schriften* (Fibula Schriftreeks, Houten 1990) 64 blz., 38 zwart-wit afbeeldingen, *f* 19,90.

Ook de geesteswetenschappen profiteren soms van de oorlog. Het vernuft dat Michael Ventris had ontwikkeld bij de decodering van Duitse boodschappen richtte hij na de tweede wereldoorlog op de ontcijfering van het "tweede lijnschrift" (Lineair B) van Kreta en Mycene. Tot zijn eigen verbazing dook een proto-Griekse taal op in de documenten. Het artikel dat hij samen met John Chadwick in 1953 publiceerde onder de bescheiden titel 'Evidence for Greek dialect in the Mycenaean Archives' in *The Journal of Hellenic Studies*, bracht de doorbraak. Sceptici werd de mond gesnoerd doordat de voorgestelde sleutel bleek te passen op tabletten van Pylos, die pas in 1953 ter beschikking kwamen en die dus niet waren verwerkt in het decoderingsvoorstel.
Sindsdien spreekt de wereld van de Myceense en laat-Minoïsche cultuur rechtstreeks tot ons. De Mycenologie heeft zich ontwikkeld tot een gevestigd specialisme. In Nederland is de bekendste vertegenwoordiger prof. C. Ruygh aan de UvA. Bij hem heeft een van onze Nijmeegse studenten het specialisme gevolgd. Als concrete vrucht van zijn studie heeft hij onze "elektronische regelneven" (personal computers) voorzien van een schrijfprogramma, waardoor we in staat zijn in lineair B te communiceren. Deze technische verworvenheid heeft echter niet een omvangrijke correspondentie op gang gebracht. Het bereik van het schrift voor zover het bekend is, was vrij beperkt. Zoals Chadwick in, hoofdstuk 4 over 'De tabletten als historische documenten' uiteenzet, betreft het - overgebleven - materiaal de boekhouding van de paleizen. Natuurlijk leveren de inventarislijsten wel enige informatie op over (gewaardeerde) voorwerpen en dieren, over de sociale ordening en over topografische namen, maar de "binnenkant" van de Helladische beschaving blijft ondoordringbaar, zolang hymnen, verhalen en andere documenten die de waarden van de cultuur onthullen, ontbreken. Voorlopig moet de conclusie zijn dat het schrift alleen in de sfeer van de administratie werd gebruikt. Er moet dan sprake zijn geweest van een partiële geletterdheid. Werkelijk belangrijke teksten werden niet aan de klei toevertrouwd.

Dit boekje is een deeltje uit de fraaie serie die het Brits Museum uitgeeft. In het korte bestek voorziet Chadwick de lezer effectief van informatie. Ook het lineair A, de Cypriotische schriften en de diskos van Phaistos worden kort behandeld. Natuurlijk wordt er vaak verwezen naar het klassieke Grieks.
Hoewel de niet-ingewijde lezer niet wordt gekweld door vreemde Helleense letters, lijkt me toch dat de transcriptie niet alle problemen oplost voor de lezer zonder een residu van schoolkennis van het Grieks. Maar als die nog sluimert, zal *Lineair B* een goed inzicht geven in een van de belangrijkste geesteswetenschappelijke prestaties van deze eeuw.
Anton J.L. van Hooff

Eric M. Moormann & Wilfried Uitterhoeve, *Van Alexandros tot Zenobia. Thema's uit de klassieke geschiedenis in literatuur, muziek, beeldende kunst en theater* (SUN, Nijmegen 1989) 288 blz., geïllustreerd, *f* 39,50.

Al te lang ligt dit boek te wachten op een bespreking: hoe moet je zo'n apart naslagwerk aanpakken? Het beschrijft 104 roemruchte personen uit de Grieks-Romeinse oudheid. Dat lijkt niet zo'n indrukwekkend aantal, maar het bijzondere is dat ook hun invloed in de Europese traditie wordt uiteengezet. Uit de ondertitel blijkt dat vele cultuuruitingen worden meegenomen.
Bij mijn bezoeken aan de grote musea heb ik mezelf een strategie van bewuste selectieve perceptie opgelegd: ik kijk alleen naar kunstwerken met klassieke thema's om tenminste een doorsnee van de collectie in het vizier te krijgen. Tegelijk wandel je als beschouwer door de hele geschiedenis van de kunst, want altijd weer hebben kunstenaars op eigen, creatieve wijze de oudheid "gerecipieerd". Eigenlijk is ieder woord ontoereikend om het proces van interactie tussen het antieke thema en de latere verwerking te beschrijven: *Nachleben*, *doorwerking*, *influence* en *continuüm* suggereren te veel passiviteit bij de herschepper.
Steeds weer heeft de kunstenaar het spel van het knipogen gespeeld: zie jij, (ontwikkelde) connoisseur, wat ik in het werk heb gestopt? De beschouwer wordt verondersteld het artistieke produkt te decoderen. Daarvoor is de grondige kennis van de